

mus, divisores ratione aliqua coer-
cemus; perfici potest, ut largitio aut
nulla fiat, aut nihil valeat.

XVI. Hæc sunt, quæ putavi non
melius scire me, quam te; sed faci-
lius his tuis occupationibus colligere
unum in locum posse, & ad te per-
scripta mittere. Quæ tamen si ita scri-
pta sunt, ut non ad omnes, qui ho-

nore petant, sed ad te proprie, &
ad hanc tuam petitionem valeant:
tamen tu si quid mutandum esse vi-
debitur, aut omnino tollendum, aut
si quid erit præteritum, velim hoc
mihi dicas. Volo enim, hoc com-
mentariolum petitionis haberi omni-
ratione perfectum.

M. TU.

M. TULLII CICERONIS
HISTORIA,
PER CONSULES DESCRIPTA,

E T

IN ANNOS LXIV. DISTINCTA.

Per Franciscum FABRICIUM, Marcoduranum.

M. TULLIUS, M. F. M. N. COR. CICERO.

Hoc modo Orator noster, cujus
historiam descripturi sumus,
Romanorum more nominatur, atque
hæc singula primum explicabimus.

M. id est MARCUS, prænomen
ejus est, quod a patre maximus na-
tu filius de more habuit.

TULLIUS proprium & gentile e-
jusdem nomen est: fuit enim e Tul-
lia gente antiquissima, libro II. de
Legibus cap. 1. Patrem Ciceronis ex
regio Volscorum genere fuisse, in
Eusebii Chronicis legimus. Et Plu-
tarchus scribit, nonnullos ejus genus
referre ad Tullum Attium, nobilem
Volscorum regem. Hinc Silius Ita-
licus lib. VIII. vers. 405.

*Tullius ætatas raptabat in agmina
turmas,*

*Regia progenies, & Tullo sanguis
ab alto:*

*Indole prob quanta juvenis, quan-
tumque daturus*

*Ansonia populis ventura in secula
ciuem!*

Ille super Gangem, super exaudivit

& Indos

*Implebit terras voce; & furialia
bella*

*Fulmine compestet lingue, nec dein-
de relinquet*

*Par decus eloqui cuiquam sperare
nepotum.*

M. F. Marci filius. Habuit enim
Cicero noster patrem M. Tullium,
qui cum esset infirma valetudine, in
Arpinati villa fere ætatem egit in
litteris, lib. II. de Legibus, cap. 1.
Eum fulloniam fecisse, ac vites o-
leasque semper coluisse, Q. Calenus
in maledica oratione apud Dionem
lib. XLVI, ait. Patrem hunc Cice-
ro in petitione consulatus, annos
jam natus XLIII. amisit, ut Asco-
nius scribit. Vide epist. 5. lib. I. ad
Att.

M. N. Marci nepos: nam & avus
ejus M. Tullius Cicero nominatus
fuit, eoque vivo se natum ait, lib.
II. de Legibus, cap. 1. De eodem
lib. III. cap. 16. ita scribit, *Et a-
vus quidem noster singulari virtute in*

N n 2 hoc

hoc municipio, quoad vixit, restitit M. Gratio, cuius in matrimonio sororem, aviam nostram, habebat, se- venit legem tabellariam. Is quoque est, de quo Cæsar lib. II. de Oratore, cap. 66. M. Cicero, inquit, senex, hujus viri optimi, nostri familiaris, pater, nostros homines similes esse Syrorum venalium dicebat: ut quisque optime Græce sciret, ita esse nequissimum.

COR. Cornelia. Nomen est tribus, ablativi casus, ut sit, ex Cornelia. Ex tribus autem XXXV. aliquam necesse erat, cuiuscunque ordinis esset, civis Romanus obtineret. Atque a tribu, in qua censentur, cives etiam significabantur; *Asonius in Verrinam secundam, cap. 8.* Cicero autem cum reliquis Arpinatibus in tribu Cornelia censentur, *Livius, lib. XXXVIII, cap. 36.*

CICERO. Cicerones a cicere appellatos fuisse satis constat: itaque dictum esse illum, qui primus hoc nomen invenit, a nasi figura, auctor est Plutarchus. Apud Priscianum quoque Grammaticum lib. II. legitur, eum, qui primus hoc nomen habuit, ab habitu faciei nominatum esse. Plinius vero lib. XVIII. cap. 3. ait, Fabiorum, Lentulorum, Ciceronum cognomina prima inde esse, ut quisque aliquid optime genus sereret.

Anno post Romam conditam 647,
ante Christum natum 103,

Consules fuerunt

Q. SERVILIUS CÆPIO, C. ATILIVS SERRANUS.

His Consulibus ante diem III.

Nonas Januarii M. Cicero natus est. *Gellius lib. XV. cap. 23.* His quoque Consulibus, quibus L. Crassus legem Servilium suaverit, se natum esse ipse Cicero in *Bruto cap. 43.* scribit. Idem III. Non. Januar. natalem suum vocat, *epist. 5. lib. VII. & epist. 41. lib. XIII. ad Atticum.* Verba Plutarchi sine causa in dubium vocantur: qui de Ciceronis natali ita scribit: Τριημέριον δὲ Κικίονος γέννησιν ἡμεῖς τριῆτον τῆς μῆνης Κανάρου id est, Editum in lucem Ciceronem serunt tertio die Kalendarum novarum, sive, post diem tertium Kalendarum Januarii. Quo genere loquendi non quartus, sed tertius dies Januarii significatur, ut sit, tertio die post Kalendas, connumeratis ipsis Kalendis. Sic Livius, *lib. XXX. cap. 28.* ait, Hannibalem post sextum decimum annum ex Italia decessisse: qui venit in Italiam anno, ut Livius numerat, ab U. C. DXXXII, decessit anno DXLVII. Recte igitur Paulus Jurisconsultus in L. Anniculus, D. de Verb. signif. *Ante diem decimum Kalendarum, post diem decimum Kalendarum, neutro, inquit, sermone undecim dies significantur.* Sic enim legendum ex Pandectis Florentinis, non, utroque sermone: ut perperam Alciatus, Budæus, Valla & Corradus legerunt. Apud Plutarchum omnem dubitationem tollit id quod sequitur: *Εἰς ἡμῶν οὐκ ἀποκρίσας ἀποκρίσας ἔδωκεν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας.* Id est, Quo die nunc magistratus pro Principe faciunt & vota nuncupant. De quo die Cæsius in L. Si calvitur, D. de Verb. signif. *Post Kalendas Januarii die tertio pro salute Principis vota suscipiuntur.* Ubi tertium diem Januarii

rit intelligendum esse hæc verba Capitolini in Pertinace ostendunt, *cap. 6.* Denique ante tertium Nonarum diem, *Votis ipsis, milites Maternum Lascivium, senatorem nobilem, ducere in castra voluerunt. Votis ipsis, id est, ipso votorum die; quomodo ludis, gladiatoribus, & familia a Latinis dicuntur.* De iisdem votis Spartianus in Hadriano, *cap. 23.* Ingravescente valetudine per somnum perit ipsis Kalendis Januariis. Quare ab Hadriano votorum causa est lugeri vetitus. Et Vopiscus in Tacito, *cap. 9.* Divorum templum fieri iussit, in quo essent statuae principum bonorum, ita ut iisdem Natalibus suis, Parilibus, Kalendis Januariis, & Votis libamina ponerentur.

Mater Ciceronis, quæ ipsum, ut Plutarchus scribit, sine ullo dolore peperit, fuit Helvia, ut ab Eusebio & Paulo Diacono in Supplementis Eutropianis recte nominatur: nam apud Plutarchum *Ὀψίαν* mendose est pro *Εὐστίας*, quod nomen in eisdem Quæstionibus Romanis emendate legitur, quo de in *Annotationibus in Orostii lib. V. cap. 15.*

Habuit mater Ciceronis sororem, quæ C. Aculeoni equiti R. nupsit: quem L. Crassus dilexit ex omnibus plurimum, ut est *lib. II. de Oratore, cap. 65.* ubi Aculeonem Crassus apud M. Perpernam iudicem contra Gratiandiam defendisse dicitur. De eodem ipse Crassus *lib. I. cap. 43.* Nonne, inquit, videtis equitem R. bonum acutissimum omnium ingenio, sed minime ceteris artibus eruditum, C. Aculeonem, qui necum vivit semperque vixit, ita tenere jus civile, uti, cum ab hoc discesseris, nemo de iis qui

peritissimi sunt, anteponatur? Hujus igitur Aculeonis filii Ciceronis consobrini fuerunt, quibuscum se in pueritia bonis disciplinis operam dedisse ipse testatur, initio *lib. II. de Orat.* Ex his fuit C. Vissellius Varro, vir doctus in primis: qui juris civilis a patre Aculeone traditam tenuit disciplinam; *Brut. 76. Prov. Consul. 17.*

Antequam ad sequentem annum transeo, admonebo adolescentes studiosos, his consulibus natum esse Cn. Pompejum pridie Kal. Octobris, quod Velleius *lib. II. cap. 53.* & Plinius *lib. XXXVII. cap. 2.* diserte scribunt: cuius rei observatio facillime dijudicari potest, quot annos natus Pompejus res singulas gesserit, honoreve consecutus sit. Id quod tam varie ab auctoribus scriptum est, ut major discrepantia vix inveniantur.

Anno Urbis 648, Ciceronis, 2,

Consules fuerunt

P. RUTILIUS RUFUS,
CN. MALLIUS.

Hic est P. Rutilius Stoicus, homo doctissimus & Panæti auditor, de quo Cicero in *Bruto cap. 30. lib. III. de Officiis, cap. 2.* & nos inferior. Alterum consulem Cn. Mallium voco, quoniam sic quoque appellatur in antiquo marmore Neapolitano: unde Georgius Fabricius legem ædificantium descripsit: de quo Cicero pro Plancio, *cap. 5.* *Populus Rom. Q. Catulo, in summa familia nato, sapientissimo & sanctissimo viro, preposuit*

posuit Cn. Mallium, non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio, vita etiam contempta. Idem scribit pro Murena, cap. 17. Sed apud historicos, qui hunc consulem victum a Cimbris scribunt, magna varietas in nomine & prænominis invenitur, de qua Sigonius in falsis.

Hoc anno Q. Servilius Cæpioni proconsuli imperium rogatione C. Norbani Tribuni pl. abrogatum est, qua de causa seditio in urbe excitata fuit, de qua Cicero lib. II. de Orat. cap. 47. unde L. Cottam & T. Didium Norbani collegas fuisse cognoscimus. Sed Cæpio damnatus est, ejusque bona publicata sunt. Livius lib. LXVII. & Asconius in Cornelianam, ubi mendose impressum est, Tulerat autem eam maxime, propter similitudines cum Q. Cæcilio. Est enim legendum, cum Q. Servilio, vel, cum Q. Cæpione.

Anno Urbis 649, Ciceronis 3,

Consules fuerunt

C. MARIUS II, C. FLAVIUS FIMBRIA.

C. Marius iterum Consul Kalendis Januarii de Jugurtha triumphavit, Plutarchus in Mario, Sallustius in Jugurthino. C. Fimbriam Cicero pro Plancio, cap. 21. inter eos numerat, qui cum Tribuni pleb. esse non potuissent, Consules facti sunt. De ejus eloquentia idem in Bruto, cap. 66.

His consulibus C. Cassius L. F. Longinus Tribuni pleb. plures leges ad minuendam nobilitatis poten-

tiam tulit, in quibus hanc etiam, ut quem populus damnasset, cuius imperium abrogasset, in Senatu ne esset. Asconius in Cornelianam.

Hoc anno C. Lusius Tribunus milit. Marii sorore natus, pudicitiam cum eriperet Trebonio, sive C. Plotio militi, interfectus ab eo est, cui vim afferebat. Quem cum Marius scelere solutum periculo liberasset ac coronasset, non parum adjumenti ea res illi ad tertium Consulatum attulit. Auctor Plutarchus in Mario & Apophthegmatis. Cicero pro Milone, cap. 4. Valerius lib. VI. cap. 3. Quintilianus lib. III. cap. ult.

Anno Urbis 650, Ciceronis 4,

Consules fuerunt

C. MARIUS III, L. AURELIUS ORESTES.

Marius hunc Consulatum in apparatu belli Cimbrici (quod Cicero de Provinciis Coss. cap. 8. Gallicum vocat, & Mario extra ordinem decretum fuisse ait) consumpsit, ut scribit Vellejus lib. II. cap. 12. ubi addit, his Consulibus Cn. Domitium Tribunum pleb. legem tulisse, ut sacerdotes, quos antea collegæ sufficiebant, populus crearet. Cujus meminit Suetonius in Nerone cap. 2. & Cicero Agraria secunda, cap. 7. his verbis: De sacerdotis Cn. Domitius Tribuni pl. vir clarissimus, tulit, quod populus per religionem sacerdotia mandare non poterat, ut minor pars populi vocaretur: ab ea parte qui esset factus, is a collegio cooperaretur. De eadem lege Domitia idem

in

in Cornelianam apud Asconium: ubi illud quoque legimus, Domitium tribunum M. Silanum consularem hominem vexavisse. Orestes in magistratu mortuus fuit. Itaque Marius e Gallia Romam profectus comitia consularia habuit, quibus ipse consul quartum creatus est. Plutarchus in Mario.

Anno Urbis 651, Ciceronis, 5,

Consules fuerunt

C. MARIUS IV, Q. LUTATIUS CATULUS.

Hoc anno Marius Teutonos & Ambronas ad Aquas Sextias prope Massiliam delevit. Strabo lib. IV. Orofius lib. V. cap. 16. ut alios mittam, de quibus in Orofium scripti. Q. Catulus pater est: de cujus dicendi genere multa Cicero in Bruto, cap. 35. Interfectus est a Marianis anno DCLXVI.

Eodem anno M. Antonius Orator, qui triennio post, suo nimirum anno, consul fuit, prætor maritimos prædones in Ciliciam persecutus fuit, ut est in Epitoma Liviana lib. LXVIII. Atque hanc rem ipse Antonius intelligens, lib. I. de Oratore, cap. 185. Cum proconsule, inquit, in Ciliciam proficiscens Aibenas venissem, complures tum ibi dies sum propter navigandi difficultatem commoratus. Corradus, non animadvertens, proconsule dici etiam, qui ante consulatum cum imperio consulari in provinciam mittitur, scripsit M. Antonium post consulatum in Ciliciam profectum. Tu lege com-

mentarium nostrum in Ligarianam. Atque hic est Antonius ille triumphalis vir, cujus filiam a prædonibus captam fuisse Plutarchus in Pompejo tradit. Unde Cicero pro Lege Manilia, cap. 12. An ignoratis ex Miseno ejus ipsius liberos, qui cum prædonibus antea ibi bellum gesserat, a prædonibus esse sublatis? In cujus loci interpretatione doctissimus Hotomanus perperam hunc Antonium cum ejus filio, qui curator oræ maritimæ fuit, ut infra demonstrabimus, confundit.

His consulibus Archiam poetam Romam venisse Cicero in oratione pro eo habita scribit, & addit, illum sibi a prima pueritia principem ad suscipiendam & ad ingrediendam rationem suorum studiorum exitisse. Usus enim fuit Cicero puer Grecis doctoribus, quod ipse in Epist. ad M. Titinnium, referente Suetonio de claris Rhetoribus cap. 2. ita scripsit: Equidem memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cepisse L. Plotium quandam: ad quem cum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctissimorum hominum auctoritate, qui existimabant Grecis exercitationibus ali melius ingenia posse.

Anno Urbis 652, Ciceronis 6,

Consules fuerunt

C. MARIUS V, M. AQUILLIUS.

Marii in quinto consulatu collega fuit Manius Aquilius. Hinc Antonius

nus apud Ciceronem *lib. II. de Oratore, cap. 47.* ait, se in Aquilii causa Marium crebro appellando collegam ei suum commendasse. Aquilium Marii in quinto consulatu collegam adversus fugitivos in Siciliam missum, bellumque fervile, Athenione duce interfecto, consecisse, Diodorus Siculus *lib. XXXVI.* scripsit. In cuius excerpta historia, ab Henrico Stephano Latine edita, hic Consul C. Acilius per mendum vocatur. Apud Ciceronem quoque Agraria II. cap. 30. male scriptum est, *Sicilia civitatibus bello fugitivorum M. Atilius etiam mutuum frumentum dedit*, ubi *M. Aquilius* scribendum: ut initio Verrinae septimae, Nos post id bellum, quod *M. Aquilius* consecit, sic accepimus; nulum in Sicilia bellum fugitivorum fuisse. Aquilius deinde causam de pecuniis repetundis dixit: eumque M. Antonius acriter defendit, ut Livius *lib. LXX.* Cicero *lib. II. de Oratore, cap. 47.* & Verrina VII. cap. I. testantur. Idem pro Flacco, cap. 39. *M. Aquilius* patres nostros, militis avaritia criminibus testimoniisque convictum, quia cum fugitivis fortiter bellum gesserat, iudicio liberaverunt. Eodem pertinet illud pro Fonteio, cap. 13. *Quam multa M. Aquilius* audivit in suo iudicio? Accusavit Aquilium L. Fufus, ut Cicero in Bruto, cap. 62. scribit. Itaque recte nunc libro II. de Officiis cap. 14. legitur: *In accusando etiam M. Aquilio L. Fufii* cognita est. Ubi prius Manlio corrupte scriptum erat.

C. Marius Cos. V. & Q. Lutatius procos. Cimbrum in Venetia ad Aethem Veronae fluvium vicerunt,

de qua victoria Orosius noster *lib. V. cap. 16.* Sic Marius influentes in Italiam Gallorum maximas copias repressit; ut ait Cicero *de Provinciis Consularibus, cap. 13.* atque Italiam obsidione liberavit. Idem post Redit. ad Quirites, cap. 8. Meminit pro Rabirio, cap. 10. & in Catilinam IV. cap. 10. Q. Catulus de manibus Cimbricis porticum in Palatio in area M. Fulvii Flacci fecit: Cicero, pro Domo, cap. 38.

Anno Urbis 653, Ciceronis 7,
C. MARIUS VI, L. VALERIUS
CONSULES FUERUNT

C. MARIUS VI, L. VALERIUS
FLACCUS.

Horum consulum frequens est mentio apud Ciceronem pro Rabirio, cap. 7. in Bruto, cap. 62. in Catilinam IV. cap. 2. & in Antonium VIII. cap. 5. Quibus L. Appulejus Saturninus seditionem movit. Is enim, cum anno superiore Tribunatus competitorum A. Nonium (de quo nomine vide Annotationes nostras in cap. 17. *lib. V.* Orosii) adjuvante C. Mario occidisset, eaque ratione Tribunus plebis iterum factus, legem Agrariam per vim tulisset, in quam a singulis senatoribus jurari voluit, Q. Metello Numidico, qui unus in eam jurare noluit, diem dixit. Metellus autem, cui patriae salus dulcior quam conspectus erat, de civitate maluit quam de sententia dimoveri: & C. Mario sextum consuli, & ejus invidis legionibus, ne armis confingeret, cedendum esse dixit. Cicero pro Balbo, cap. 5. pro Sextio,

cap. 16. & in Pisonem, cap. 9. Sed cum idem Saturninus C. Memmium candidatum consulatus interfecisset, operamque daret, ut C. Servilius Glaucia praetor, consul fieret: S. C. factum est, ut consules viderent, ne quid republica detrimenti caperet. Itaque Saturninus & Glaucia statim sunt interfecti. Cicero pro Rabirio, cap. 7. in Catil. I. cap. 2. Philippi VIII. cap. 5. & in Bruto cap. 62. Saturnini caput Rabirium quemdam Senatorem per convivia circumtulisse Auctor de Viris Illustribus scribit. Quare postea Cicero consul C. Rabirius accusatus fuit a T. Labieno, cujus patruus Q. Labienus cum Saturnino occisus fuerat. Cicero pro Rabirio, Orosius *lib. V. cap. 17.* A Saturnino latae sunt leges Appulejae: in quibus fuit illa, qua Saturninus C. Mario tulit, ut in singulas colonias ternos cives Romanos facere posset, de qua Cicero pro Balbo, cap. 21.

Anno Urbis 654, Ciceronis 8,

CONSULES FUERUNT

M. ANTONIUS, A. POSTUMIUS
ALBINUS.

De his Cicero in Orat. post Reditum ad Quirites, cap. 5. Nunquam de Q. Metello C. Marius, qui erat inimicus; sed ne is quidem, qui securus est, M. Antonius, homo eloquentissimus, cum A. Albino collega Senatum aut populum est cohortatus. Hoc tamen anno Metellus unius tribuni pl. rogatione ab exilio revocatus est; epist. 9. *lib. I. Fam. Triumvirum, Tom. IX.*

bunus fuit Q. Calpurnius, auctore Valerio *lib. V. cap. 2.* Calpurnii lege Q. Metellum in civitatem restitutum fuisse Cicero quoque pro Plancio, cap. 28. ait.

Eodem anno Tribunus pl. fuit Sex. Titius, homo sediciosus & turbulentus: cui Antonius Consul restitit, ut ipse narrat *lib. II. de Oratore, cap. 11.* ubi de testimonio suo in Titium reum agit. Fuit enim hic Titius accusatus & condemnatus, quod L. Saturnini imaginem domi suae habuisset, ut scribit Cicero pro C. Rabirio, cap. 9. & Valerius *lib. VIII. cap. 1.* qui ait, eum lege Agraria gratiosum fuisse. Est ergo is, de quo Obsequens in Antonii & Albini Consulatu haec scribit: *Sex. Titius (Sextius in Obsequente mendose legitur) tribunus pl. de agris dividendis populo, cum repugnantibus collegis, pertinaciter legem ferret, corvi duo numero in alto volantes ita pugnaverunt supra concionem, ut rostris unguibusque lacerarentur. Haruspices sacra Apollinis litanda, & de lege, quae ferebatur, superjendum pronuntiaverunt. Unde emendandus est locus Ciceronis *lib. II. de Legibus, cap. 12.* corruptus adhuc in omnibus libris, etiam Manutianis postremis. Sic enim legitur: *Quid religiosus quam cum populo, cum plebe agendi jus aut dare, aut non dare? quid, leges non jure rogatas tollere, ut etiam decreto collegis, ut Livius consilio Philippi, consulis & auguris?* In codice manuscripto pro, ut etiam, legitur, ut etiam; tu, ut Titium, repone. Nam in eodem libro, Livius pro Livius scriptum est.*

His consulibus C. Claudius Pulchrum

chrum eum, qui septimo anno post consul fuit, ædilem curulem fuisse ex Plinii *lib. VIII. cap. 7.* cognoscimus. Eum magnificentissima ædilitate functum esse Cicero, *lib. II. de Officiis, cap. 16.* ait. De eodem in Verrem VI. cap. 3. C. Claudius, *cujus ædilitatem magnificentissimam scimus fuisse, usus est hoc Cupidine tam diu, dum forum. Diis immortalibus populoque Romano habuit ornatum.*

Anno Urbis 655, Ciceronis 9,

Consules fuerunt

Q. CÆCILIUS METELLUS NEPOS, T. DIDIUS.

Ab his Consulibus lata est lex Cæcilia Didia, ab utriusque nomine dicta. Cujus meminit Cicero *pro Domino, cap. 16. & 20. Philip. V. cap. 3. epist. 8. lib. II. ad Attic.* ubi vulgo Cæciliam Didiam, sicut pro Sextio cap. 64. *Stilicium Didiam*, mendose legitur. Hujus legis duo capita fuerunt: unum, ne diversis de rebus lex ferretur; alterum, ut leges trinundino promulgarentur. Auctor Cicero locis jam citatis.

Manutius in Libro de Legibus duas leges Cæcilias Didias fuisse affirmat, quem lege. Hoc ex Alconio addendum, Hujus Metelli consulis filium fuisse Metellum Nepotem eum, qui cum Cicerone inimicitias gessit. Quem Herbestus nescio quis, errore non ferendo, eundem cum patre facit.

Anno Urbis 656, Ciceronis 10,

Consules fuerunt

C. CORNELIUS LENTULUS, P. LICINIUS CRASSUS.

P. Crassus pater est M. Craffi, de cuius censura ad annum DCLXIV. de interitu ad ann. DCLXVI. infra dicemus. Ejus fuit domus Ciceronis, ut est in Sallustii *Inveſtiva, cap. 2.*

Eodem anno Censores in tabulis Capitolinis inveniuntur, L. Valerius Flaccus & M. Antonius, de quibus Valerius Max. *lib. II. cap. 4.* Cicero initio libri III. de Oratore scribit, Antonium Censorem imperatoris manubiis rostra ornasse.

Anno Urbis 657, Ciceronis 11,

Consules fuerunt,

CN. DOMITIUS AHENOBARBUS, C. CASSIUS LONGINUS.

De hoc Domitio Cicero *pro Domino, Cn. Domitium*, inquit, *nos pueri Consulem, Censorem, Pontificem Max. vidimus.* De ejus Tribunatu dixi ad annum DCLXI. Censor fuit anno DCLXI. Post Tribunatum pontifex maximus populi suffragio creatus fuit, ut est in Epitoma Liviana *lib. LXVII.* De eodem Cicero in Bruto cap. 45. *Hoc*, inquit, *loco ipsam Domitium non relinquo. Nam est non fuit in oratorum numero, tamen pono satis in eo fuisse orationis atque ingenii, quo & magistratus personam, & consularem dignitatem tue-*

retur. His Consulibus Ptolemæum regem Cyrenarum, cui cognomen Apioni fuit, mortuum testamento heredem populum Romanum reliquisset Obsequens & Cassiodorus scribunt. Cicero *contra Rullum II. cap. 19. Adscribit idem auctioni Corinthios agros opimos & fertiles, & Cyrenenses, qui Apionis fuerunt.*

Anno Urbis 658, Ciceronis 12,

Consules fuerunt

L. LICINIUS CRASSUS, Q. MUCIUS SCÆVOLA.

De his Cic. *Verr. IV. cap. 49. Halesini pro multis & magnis suis majorumque suorum in rempublicam nostram meritis atque beneficiis suo jure nuper L. Licinio, Q. Mucio coll. cum haberent inter se controversias de senatu cooptando, leges ab senatu nostro petiverunt.* Idem, libro III. de Officiis, cap. 11. *Esse pro civis, qui non sit civis, rectum est non licere. Quam tulerunt legem sapientissimi Consules Crassus & Scævola.* Hanc legem Liciniam & Muciam vocat in Bruto cap. 16. quæ acerrimam de civitate questionem venisse ait pro Balbo, cap. 21. De eadem *pro Cornelio*, majestatis reo: *Legem Liciniam & Muciam de civibus regundis duo Consules omnium, quos vidimus, sapientissimi tulerunt.* In quem locum Alconius plura scribit.

Crasso Gallia provincia obvenit, in eaque rem gessit, de qua Cicero *lib. II. de Inventione, cap. 37. & in Pisonem, cap. 26.* Q. Mucius in Asia legatum habuit P. Rutilium Rufum,

qui Consul fuerat anno DCLVIII. & quia publicanis nihil agere in Asia permiserat, eorum conspiratione in judicium vocatus, ab equitibus, qui tum judicabant, damnatus est, ut scripsi in *cap. 17. lib. V. Orosii.* Meminit ejus Cicero passim, *lib. I. de Oratore, cap. 53. in Bruto, cap. 29. pro Fontejo, cap. 13. in Pisonem, cap. 39. lib. III. de Nat. Deor. cap. 32. & alibi.* His Consulibus Prætor fuit suo anno C. Claudius Ap. F. Pulcher, ut est in *Verrina IV. cap. 49.*

Anno Urbis 659, Ciceronis 13,

Consules fuerunt

C. CÆLIUS CALDUS, L. DOMITIUS AHENOBARBUS.

Cælium hunc inter novos homines numerat Cicero *pro Murena cap. 8.* Eundem non mediocribus inimicitias ac laboribus contendisse, ut ad summos honores perveniret, ait in *Verr. VII. cap. 70.* De eodem Crassus *lib. I. de Orat. cap. 25. Quis non videat, C. Cælio equali meo magno honori fuisse homini novo, illam ipsam, quamcumque habuit, in dicendo mediocritatem?* Hac de causa meminit ejus in *Bruto cap. 45.* Eundem clarissimum ac fortissimum adolescentem Quæstorem non esse factum ait *pro Plancio cap. 21.* ubi male Q. Cælius legitur. L. Domitius prætor Siciliam obtinuerat, atque leveritatis exemplum in pastorem, qui aprum venabulo percusserat, ediderat; quod ex Ciceronis *Verr. VII. cap. 3. lib. VI. transtulit.*

Anno Urbis 660, Ciceronis 14,

Consules fuerunt

C. VALERIUS FLACCUS,
M. HERENNIUS.

M. Herennius is est, qui in consularum petitione L. Philippum superavit. De quo Cicero in Bruto cap. 45. Eodem tempore M. Herennius in mediocribus oratoribus Latine & diligenter loquentibus numeratus est: qui tamen summa nobilitate hominem, cognitione, sodalitate, collegio, summa etiam eloquentia L. Philippum in consularum petitione superavit. Et pro Murena, cap. 17. Quis L. Philippum, summo ingenio, opera, gratia, nobilitate, a M. Herennio superari posse arbitratus est? Totum annum domi forisque tranquillum fuisse Obsequens scribit.

Anno Urbis 661, Ciceronis 15,

Consules fuerunt

C. CLAUDIUS PULCHER,
M. PERPERNA.

Hic C. Claudius Ap. F. dicitur a Cicerone *Verrina* IV. cap. 49. Alii non male C. F. appellare videntur: ut sit P. Clodii patruus, quem Consulem fuisse Cicero in *Calpurniana* cap. 14. ostendit. Claudii collega in Fragmentis Capitolinorum Faistorum M. Perperna vocatur. Περπίτρος idem nominatur a Dione lib. XLI. ubi de ipsius morte scribit.

Hoc anno Censor eum Cn. Do-

mitio fuit L. Crassus, cujus Censura Cicero in *libris de Oratore* aliquoties mentionem facit. Hoc etiam tempore clarissima illa M. Curii & M. Coponii causa apud Centumviros a duobus consularibus atque aequalibus L. Crasso & Q. Scævola defensa est, paulo ante quam Cicero in forum venit, ut testatur ipse pro *Cecina*, cap. 18. Meminit ejusdem lib. I. cap. 39. & 56. II. 32. de *Oratore*, & in *Bruto*, cap. 39. & 52. unde causam talem fuisse cognoscimus. Coponius in testamento postumum heredem scripserat: eique, si ante quam in tutelam suam veniret, mortuus esset, Manium Curium substituerat. Cum postumus natus non esset, M. Coponius hæres legitimus ad se hereditatem pertinere contendit, negavitque Scævola, Coponii patronus, nisi postumus, & natus, & antequam in suam tutelam veniret, esset mortuus, heredem eum esse posse, qui postumo & nato & mortuo esset substitutus. Crassus, qui Curium defendebat, contendit, testatorem hac mente fuisse, ut si filius non esset qui in tutelam veniret, Curius heres esset, idque omnibus probavit.

Anno Urbis 662, Ciceronis 16,

Consules fuerunt

L. MARCIUS PHILIPPUS, SEX.
JULIUS CÆSAR.

L. Philippus is est, quem a M. Herennio prius superatum fuisse diximus. De eodem Cicero lib. II. de Officiis cap. 17. L. Philippus Q. F.

mā-

magno vir ingenio imprimisque clarus, gloriari solebat, se sine ullo munere adeptum esse omnia, que haberentur amplissima.

Hic annus decimus sextus terminus est pueritiæ Ciceronis: in qua, ut Plutarchus scribit, cum eas artes, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet, disceret, ingenium ejus ita eluxit, tantumque nominis & gloriæ inter pueros habuit, ut eorum parentes, visendi Ciceronis, cognoscendæque celebratæ celeritatis in discendo gratia, ad ludum venirent. Pueri quoque nominis & gloriæ inter pueros habuit, ut eorum parentes, visendi Ciceronis, cognoscendæque celebratæ celeritatis in discendo gratia, ad ludum venirent. Pueri quoque honoris gratia Ciceronem medium deducebant. De quo honore Plutarchus in *Præceptis Civilibus*, & Ovidius lib. V. *Faistorum*, vers. 67.

Et medius juvenum, non indignantibus ipsis

Ibat: & interior, si comes unus erat.

Laudat etiam Plutarchus indolem Ciceronis, ac plane ipsum ejusmodi naturæ fuisse ait, qualem Plato lib. V. de *Rep.* in Philosopho & homine docili requirit. Ubi Socrates ita concludit, Οὐκ ἔστι τῶν φιλοσοφῶν σφίσις φησὶν ἰσχυρῶν ἄνδρα ἢ τῶν μὲν, τῶν δ' ἢ, ἀλλὰ πᾶσι. Id est, igitur & Philosophum dicemus sapientia amatorem esse, non unius alicujus, sed universæ.

Puer Cicero, cum poesi imprimis delectaretur, Pontium Glaucum tetrametris composuit, quem sua etiam ætate extitisse Plutarchus ait. Eschylus in τῶ Ποντίῳ Γλαύκῳ a Strabone, Athenæo & aliis citatur.

Hoc anno tribunus pleb. M. Livius Drusus, cum senatui præsum resisteret cuperet decus, & judicia

ab æquitibus, qui tum lege Sempornia judicabant, ad eum transferre ordinem, in iis ipsis, quæ pro senatu moliebatur, senatum habuit adversarium, inquit Vellejus lib. II. cap. 13. Cum igitur vehementius inveheretur in causam Principum consul Philippum, Drusique tribunatus, pro senatus auctoritate susceptus, infringi jam ac debilitari videretur, ludorum Romanorum diebus, quos a pridie Non. usque ad Idus Septemb. fuisse ex veteri Calendario cognoscitur, Crassus se cum C. Coita & P. Sulpicio in Tusculanum contulit. Quo cum primum Q. Scævola & M. Antonius, deinde Q. Catulus & C. Julius Cæsar venissent, habita fuit disputatio de Oratore, quam Cicero postea tribus libris complexus est, sequæ tum adhuc puerum fuisse ait, lib. XIII. ad *Att.* ep. 19.

Idibus Septembris senatus frequens vocatu Drusi in Curiam venit: ibique permulta vehementissima contentione animi, ingenii, virium a L. Crasso dicta sunt: dicenti latus condoluit, sudorque multus confectus est: ex quo cum cohorruisset, cum febri domum rediit, dieque septimo est lateris dolore consumptus. Cicero de *Oratore* lib. I. cap. 7. & III. cap. 1. & 2. Drusus quoque, sociis & Italicis populis spe civitatis Romanæ sollicitatis, cum e foro cinctus immensa multitudo revertisset, in atrio domus suæ cultello percussus, qui affixus lateri ejus relictus est, intra paucas horas deceffit. Vellejus lib. II. cap. 14. & Livius lib. LXX. Cicero quoque lib. III. de *Nat. Deor.* cap. 32. ait, Drusum domi suæ fer-

ro

ro a Q. Vario interfectum esse. Et pro Milone cap. 7. Tribunus pl. M. Drusus occisus est: nihil de ejus morte populus consultus, nulla questio decreta a senatu est.

Petii eodem tempore tribunatum pleb. C. Cotta is, qui anno post Rom. cond. DCLXXVIII. Consul cum L. Octavio fuit. Sed paucis diebus post mortem Crassi depulsi per invidiam tribunatu, non multis ab eo tempore mensibus egestus est e civitate, lib. III. de Oratore cap. 3. Reus enim lege Varia factus, venit in judicium: cumque res suas extulisset, & equites palam infectatus esset, antequam sententiæ de ipso ferrentur, urbe cessit. Appianus lib. I.

Crasso mortuo, Cotta pulso, Cicero in forum venit, ut ipse testatur in Bruto cap. 88. Unde cognoscitur, M. Tullium anno sequente, cum judicium bello Italico intermissa essent, sumpta virili toga, in forum venisse. Deducebantur enim tum in forum adolescentes a patre, vel a proquinquis; ut essent fori auditores, & sectatores judiciorum. Qua de re Tacitus in Dialogo de Oratoribus cap. 34. meminit Cicero pro Celio cap. 4. & ep. 10. lib. XIII. Famil. Filius etiam, qui togam virilem fumebat, a patre & proquinquis in forum deducebatur, ut Plutarchus in Bruto de Cassii filio scribit, & togam virilem ἀδελφῶν ἰσχυρῶν appellat. Dio lib. XLV. eandem ἰσχυρῶν ἀδελφῶν vocat. Hanc togam Latini etiam puram, & Græci ἀδελφῶν nominant. Dabant eam suis liberis Romani decimo sexto fere anno. Sic enim Suetonius in Augusto, cap. 8. Quadrimus pa-

trēm amittit: duodecimum annum agens, aciam Juliam desuntam pro concione laudavit: quadriennio post, virili toga sumpta, militariibus donis triumpho Cæsaris Africano donatus est, quamquam expertus belli propter ætatem. Sic M. Tullius suo filio, quo auctus fuit Cæsare & Figulo coff. anno DCLXXXIX. togam puram dedit Lentulo & Marcello coff. anno DCCXIX. ep. 1. lib. I. & ep. 20. lib. IX. ad Att. Adolescentes eo ipso die, quo togam virilem fumebant, in Capitolium ascendisse argumento est, quod Valerius lib. V. cap. 4. de M. Cotta scribit, de quo Dio lib. XXXVI. Hoc anno multis prodigijs bellum Italicum significatum fuit: quæ Sisenna initio belli Marisci exposuit, auctore Cicerone, lib. I. de Divinat. cap. 44. Eadem referuntur ab Obsequente & Orofio lib. V. cap. 18. Tum Haruspices Italici belli funesta illa principia non obscure prædixerunt. Cicero de Harusp. Resp. cap. 9.

Anno Urbis 663, Ciceronis 17,

Consules fuerunt

L. JULIUS CÆSAR, P. RUTILIUS LUPUS.

Horum Consulum Cicero lib. I. de Divinat. cap. 2. his verbis meminit: Quin etiam memoria nostra templum Junonis Sospitæ L. Julius, qui cum P. Rutilio Consul fuit, de senatus sententia refecti ex Cæcilia Balarici filie somnio. Et paulo post, Cæciliæ Q. filie somnio modo, Marisco bello, templum est a senatu Junoni

Sospitæ restitutum. Nam his consulis, ut Paternus scribit, ortum est bellum, quod, quia a Marfis primum commotum fuit, Marfiscum est dictum, ut Strabo libro V. scribit: atque ita vocatur a Cicerone etiam Philip. VIII. cap. 10. & orat. II. contra Rullum cap. 33. ubi idem, sicut & Verrina IV. cap. 2. pro Cluentio, cap. 7. pro Archia, cap. 4. & de Harusp. Resp. cap. 9. Italicum nominatur. Idem a Cicerone pro Fontejo cap. 14. Sociale; a Diodoro, Plutarcho & Appiano Μαρσικῆς & συμαχικῆς πόλεως dicitur. Defecerunt eo bello finitimi ac vicini, ut Cicero pro Sylla ait cap. 20. Tu vide Orolium nostrum cap. 18. lib. V. Gestum est hoc anno & proximo sequente ab ipsis Consulibus. Hinc Cicero pro Fontejo cap. 15. Recordamini quos legatos nuper in bello L. Julius, quos P. Rutilius, quos L. Cato, quos Cn. Pompejus habuerit. Atque de his duobus annis intelligendum, quod Cicero in Bruto cap. 89. scribit: Erat Hortensius in bello primo anno miles, altero tribunus militum. Hoc tempore, ut ibidem Cicero ait, judicium exercebatur una lege Varia. Tulerat eam Q. Varius adversus intercessionem collegarum annitentibus equitibus, ut quaereretur de iis, quorum opera consiliove socii contra populum R. arma sumpsissent. Ascenius in orat. pro Scavo, Valerius lib. VIII. cap. 6. Appianus lib. I. Cujus libri mendose Κῆρων Οὐραίων pro Q. Vario edunt. Sed cum multi Varia lege inique damnarentur, crebraque defectiones Italicorum nuntiantur, tunc ob ejus tristitiæ occasionem se-

natus decrevit, ne judicia, dum tumultus Italicus esset, exercerentur, inquit Ascenius pro Cornelio.

Tum Cicero, ut ipse in Bruto cap. 89. ait, quotidie & scribens, & legens, & commentans, oratoris tamen exercitationibus contentus non erat. Quare, cum idem, auctore Quintiliano lib. X. cap. 3. in disputationibus de Oratore judicium suum cum Crassi auctoritate conjunxerit, non dubium est, quin ipse Tullius suas exercitationes lib. I. de Oratore cap. 34. sub Crassi persona ita significaverit: In quotidianis cogitationibus equeidem mihi adolescentulus proponere solebam illam exercitationem maxime, ut aut veribus propositis quam maxime gravibus, aut oratione aliqua lecta ad eum finem, quem memoria possent comprehendere, eam rem ipsam, quam legissem, verbis aliis quam maxime possent lectis pronuntiarem. Postea mihi placuit, eoque sum usus adolescentens, ut summorum oratorum Græcæ orationes explicarem: quibus lectis hoc assequabar, ut, cum ea, quæ legere Græce, Latine redderem, non solum optimis verbis uterer, & tamen usitatis, sed etiam exprimerem quedam verba imitando, quæ nova nostris essent, dummodo essent idonea.

Tum igitur Cicero admodum adolescentulus, ut est lib. II. de Nat. Deor. cap. 41. Arati carmina de celo stellisque convertit; quorum fragmenta extant. Marium quoque illis temporibus cum Scaevola viveret, qui de eo dixit, Caneſcet scælis innumerabilibus, scripsit. Cujus a se scripti meminit lib. I. de Legib. cap. 1. lib. I. de Divinat. cap. 48. & lib. XII. ad Att. ep. 48. De Mario aliter

ter Corradus: quem *lib. I. de Legibus* refellit. Extremo hoc anno L. Julius Cæsar cof. legem Juliam de civitate tulit: qua lege civitas est sociis & Latinis data, ut Cicero *pro Balbo* ait, *cap. 8.*

Anno Urbis 664, Ciceronis 18,

Consules fuerunt

C. POMPEJUS STRABO,
L. PORCIUS CATO.

Hoc anno primum senatores cum equitibus Rom. lege Plotia judicarent, cuius Cicero *pro Cornelio* meminit; & Aconius, eum locum interpretans, scribit, his consulibus M. Plautium Silvanum tribunum plebem legem tulisse.

Tulit idem legem Plotiam de vi, de qua Cicero *pro Milone* cap. 13. de Harusp. Responf. & alibi. De eodem hoc anno Cicero in Bruto cap. 89. Jam consequente anno Q. Varius sua lege damnatus, excesserat. Ego autem juris civilis studio multum opere dabam Q. Scævole, P. F. qui quanquam nemini se ad docendum dabat, tamen consulentibus respondendo studiosos audiendi docebat. Atque hic est Q. Mucius Augur, ad quem sumpta virili toga Cicero a patre ita erat deductus, ut, quoad posset & liceret, a senis latere nunquam discederet; quod ipse in *Lælio* cap. 1. scribit.

Sed cum Q. Scævola Augur, qui cum L. Metello Consul fuit anno Urbis DCXXXVI. in monumentis antiquis Q. F. dicatur, videndum, an patris prænomen in Ciceronis libris sit depravatum. Nam Scævola

Pontificem, quem Corradus & alii viri docti significari putant, intelligi non posse inde constat, quod Cicero se ad Pontificem non nisi augure mortuo contulit. Augur autem non solum hoc, verum etiam sequente anno superstes fuit, ac tum Ciceroni sermonem Lælii de Amicitia exposuit, ut e *Lælio* M. Tullii perspicuum est. De eodem Augure Cicero hæc, Philippica VIII. cap. 10. Ego Q. Scævola Augurem memoria teneo bello Marfico, cum esset summa senectute & perdita valetudine, quotidie, simulatque luceret, facere omnibus conveniendi sui potestatem, neque eum quisquam illo bello vidit in læto: senexque & debilis primus veniebat in curiam. Plutarchus scribit, Cicronem bello Marfico aliquid sub Sylla militasse. Apud Syllam legatum se fuisse, cum ille hoc anno ante oppidum Nolam florentissima Samnitium castra cepit, ipse Cicero, *lib. I. de Divinatione* cap. 33. scribit. De hac sua militia etiam Philipp. XII. cap. 11. hæc memoriae prodidit: C. Pompejus Sex. F. consul, me presente, cum essem tiro in ejus exercitu, cum P. Vettio Catione, duce Marsorum, inter bina castra collocatus est.

Hoc anno censores fuerunt P. Licinius Crassus & L. Julius Cæsar, quibus censoribus nullam populi partem esse censam Cicero ait *pro Archia*, cap. 5.

Anno Urbis 665, Ciceronis 19,

Consules fuerunt

L. CORNELIUS SYLLA,
Q. POMPEJUS RUFUS.

De hoc anno Cicero in Bruto cap. 89. Atque huic anno proximus Sylla consul & Pompejo fuit: tum P. Sulpicii in tribunatu quotidie concionantis totum genus dicendi penitus cognovimus. Sulpicium ab optima causa profectum, Cajoque Julio consulatum contra leges petenti resistente, longius quam voluit popularis aura provexit, ait idem de Harusp. Resp. cap. 20. Diffidebat enim capitali odio a Q. Pompejo, consule, quicum conjunctissime & amantissime vixerat, in *Lælio* cap. 1. eumque, auctore Mario, perniciosas leges (quas per vim latas Sylla dicebat, ut est *Philipp. VIII. cap. 2.*) promulgaret, ac Pompeji consulis filium, Sylla generum, occidisset, Sylla cum exercitu in urbem venit, ex eaque Sulpicii & Marii factionem expulit. *Livius* lib. LXXVII. & alii. Tum Sylla P. Sulpicium oppressit, eique ferro erepta vita est. Cicero in *Catil. III. c. 10.* & *I. III. de Orat. c. 3.* Marius primo senile corpus paludibus demersus occultavit: deinde ad infimorum ac tenuissimorum hominum Minturnis misericordiam confugit: inde navigio perparvo, cum omnes portus terræque fugeret, in oras Africae desertissimas pervenit, ait Cicero *pro Sextio*, cap. 22. Historiam pleniorum apud Plutarchum, *Appianum* lib. II. cap. 19.

Tom. IX.

& in *Epitoma Livii* invenies. De eodem Cicero post Reditum ad Quirites c. 8. C. Marius egomet dicere audevi, tum se fuisse miserum, cum careret patria, quam obsidione liberavisset: cum sua bona possideri ab inimicis ac diripi audiret: cum adolescentem filium videret ejusdem socium calamitatis: cum in paludibus demersus concursu ac misericordia Minturnensium corpus ac vitam suam conservasset: cum parva navicula trajectus in Africam, quibus regna ipse dederat, ad eos inops supplexque venisset. Et in *Pisonem*, c. 19. C. Marius Italia servata ab illo demersum in Minturnensium paludibus, Africa devicta ab eodem expulsum & naufragum vidit.

Dum hæc in Italia geruntur, interim Mithridates, rex Ponti, Ariobarzane & Nicomede amicis populi Rom. exactis Cappadocia atque Bithynia, Asiam intravit, unaque die, tota Asia tot in civitatibus uno nuncio atque una literarum significatione cives Roman. necandos trucidandosque denotavit, inquit Cicero in *Manliana* cap. 3. scribit Livius, *lib. LXXVIII. Valerius* lib. IX. cap. 2. Plutarchus in *Sylla*, Appianus in *Mithridatico*. Atque hæc est illa universonum civium Romanorum per tot urbes uno puncto temporis misera crudelisque cædes, quam Cic. *pro Flacco* cap. 25. nominat.

Hanc vero crudelitatem Mithridatis in togatos P. Rutilius Rufus, cum a rege Myrtilenis oppressus esset, vestis mutatione vitavit, ut est in *orat. pro Rabirio Postumo* cap. 10. Idem in *Manliana* cap. 5. ait Mithridatem tum legatum populi Rom.

P p

con-

conularum vinculis ac verberibus atque omni supplicio excruciatum necasse. Intelligit autem M. Aquilium consulem anni DCLII. de quo præter Appianum Justinus *lib. XXXVIII. cap. 3.* & Athenæus *lib. V. Dipsosoph.* Cicero etiam hæc de causa M. Aquilii mentionem facit *Tuscul. V. cap. 5.* Urbs Rhodus sola tum in fide mansit, atque oppugnata fuit, ut est in Epitoma Livii *lib. LXXVIII.* Unde Cicero in *Verr. IV. cap. 65.* ait, Rhodios prope solos bellum illud superius cum Mithridate gessisse, omnesque ejus copias acerrimumque impetum mentibus, lictoribus, classibusque suis exceperunt.

Eodem tempore, cum princeps Academia Philo cum Atheniensium optimatibus, Mithridatico bello, domo profugisset, Romamque venisset, rotum ei se Cicero tradidit, admirabili quodam ad philosophiam studio concitatus, ut ipse in *Bruto*, cap. 89. ait. Hinc Plutarchus scribit, Ciceronem, cum e pueris excessisset, Philonem Academicum audivisse: quem inter Clitomachi discipulos Romani imprimis & propter doctrinam admirabantur, & propter morum mansuetudinem diligebant. Philonem igitur Cicero *lib. I. de Nat. Deor. cap. 2.* inter eos philosophos numerat, a quibus institutus fuit. De eodem in Lucullo *cap. 6.* Jam Clitomacho Philo nosse operam multos annos dedit. Philone autem vivo patrocinium Academicæ non desuit. Phædrus quoque Ciceroni, cum puer esset, antequam Philonem cognovisset, valde ut philosophus probatus fuit. *Epist. I. lib. XIII. Famil.* Merito igitur *lib. I. de*

Nat. Deor. cap. 3. scripsit, non medicorem se a primo tempore ætatis in philosophiæ studio operam curamque consumpsisse, in quo hoc etiam commorabatur attentius, quod sublata jam esse in perpetuum ratio iudiciorum videbatur, ut ait in *Bruto cap. 80.*

Hoc etiam anno, ut jam retulimus, Q. Mucius Augur Lælii de Amicitia sermonem, habitum ab illo paucis diebus post mortem Africani, Aquillio & Tuditano consulibus, anno DCXXXIV. Ciceroni exposuit. Augure mortuo Cicero se ad Q. Scævolam pontificem contulit. Cui Reip. & senatus principi cum operam daret, peritus juris evasit, ut Plutarchus scribit. Unde Atticus *lib. I. de Legib. cap. 4.* Tullium his verbis affatur: *Nam a primo tempore ætatis juri studere te memini, cum ipse etiam ad Scævolam ventitarem: neque unquam mihi visus es ita te ad dicendum dedisse, ut jus civile contemneres.* Et Brutus de Claris Orat. *cap. 40.* Tu mihi videris tantum juris civilis scire voluisse, quantum satis esset Oratori. Q. Scævola pontifex, seu, ut Appianus eum nominat, *Mucius Scævola* dicitur *lib. I. de Nat. Deor. cap. 2.* is est, quem supra consulem cum L. Crasso fuisse anno ab U. C. DCLVIII. scripsimus, de cuius morte dicemus ad annum DCLXXI.

Anno Urbis 666, Ciceronis 20,

Consules fuerunt

CN. OCTAVIUS, L. CORNELIUS CINNA.

Hoc anno Cinna consul, cum perniciosas leges per vim ferret, urbe a Cn. Octavio collega pulsus est. *Livius lib. LXXIX.* Unde Cicero in *Catil. III. cap. 10.* Cn. Octavius consul armis ex urbe collegam suum expulit. *Omnis hic locus aceris corporum & civium sanguine redundavit.* Atque ita bellum Octavianum commotum est: cuius meminit Cicero, *lib. I. de Divinat. cap. 2.* & *lib. II. de Nat. Deor. cap. 5.* Tum, inquit, stellis iis, quas Greci cometas, nostri crinitas vocant, que nuper bello Octaviano magnarum fuerunt calamitatum prenuntia. Vide Plinium *lib. II. cap. 25.* Dissensionis inter Octavium & Cinnam meminit Cicero etiam de *Harusp. resp. cap. 25.*

Cinna urbe pulsus corruptum App. Claudii exercitum in potestatem suam redegit, ut *Livius lib. LXXIX.* scripsit. App. Claudio, P. Clodii patri, imperium hoc tempore abrogatum fuisse Cicero pro *Domo* ait *cap. 31.* Tum Marius cum reliquis exulibus ex Africa accessit, cum in urbem recepti essent, eam velut captam cadibus & rapinis vastarunt, qua de re Orosius *lib. V. cap. 19.* & ego in eum locum. Hinc Cicero post *Red. in Senatu cap. 15.* ait, C. Marium reditu suo senatum cunctum pene delevisse. Tum Q. Catulus, M. Antonius, C. Julius trium eta-

tum oratores tres sunt crudelissime interfecti. Cicero in *Bruto cap. 89.* Et Marius quidem Cimbrica victorie gloriam cum collega Catulo communicavit: postea vero civili bello victor iratus, necessariis Q. Catuli deprecantibus non semel respondit, *moriatur.* Idem, *Tuscul. V. cap. 19.* & *Cotta lib. III. de Nat. Deor. cap. 32.* Cur tot civitatis principes a Cinna interempti? cur omnium perfidiosissimus C. Marius Q. Catulum, præstantissima dignitate virum, mori potuit jubere? M. Antonii in iis ipsis rostris, in quibus ille Remp. constantissime consul defenderat, quæque censor imperatoris manibus ornata, positum caput illud fuit, a quo erant multorum civium capita conservata: *lib. III. de Orat. cap. 3.* & *Tuscul. V. cap. 10.* Cinna collega sui consulis Cn. Octavii præcidi caput iussit, P. Crassus, L. Cæsaris, nobilissimorum hominum, quorum virtus fuerat domi militæque cognita, M. Antonii omnium eloquentissimi quos audiverim, C. Cæsaris, in quo mihi videtur fuisse specimen humanitatis, salis, suavitatis, leporis. De his omnibus vide pro *Craffo* Cicero pro Sextio, *cap. 21.* In qua civitate ipse meminisse patrem bujus M. Crassi, fortissimum virum, ne videret victorem virum inimicum, eadem sibi manu vitam exhaustisse, qua mortem sepe hostibus obrulisset. De eodem pro *Scævo*, & ibi *Alconius.*

Hoc anno M. Tullius Moloni Rhodio Romæ dedit operam, & aitori summo caularum & magistro, ut ait in *Bruto cap. 89.* de quo Molone Plutarchus in *Cic. & Cæsare*,

Strabo lib. XIV. Quintilianus lib. III. cap. 1. & Suetonius in *Julio Cesare* cap. 4. Molonem Rhetorem studia M. Ciceronis acuisse ait etiam Valerius Max. lib. II. cap. 2. Circa hoc tempus Cicero adolescens commentarios Rhetoricos de Inventione inchoatos & rudēs edidit. Quod ipse initio lib. I. de *Oratore* & Quintilianus lib. III. cap. 1. significant.

Post hunc annum triennium fere urbem sine armis fuisse Cicero in *Bruto* cap. 90. ait, quo Sylla bellum Mithridaticum gerente, de quo Plutarchus & Appianus, Cinnanæ Marianæque partes Italiam obfederunt, ut scribit Veljeus lib. II. cap. 24.

Anno igitur ab U. C. 667, Cic. 21,

Consules fuerunt

C. MARIUS VII., L. CORNELIUS CINNA II.

Marius, quem Cicero pro *Planicio*, cap. 21. duabus ædilitatis acceptis repulsis, septies consulē esse factum ait, editis multis sceleribus Idibus Januarii decessit. *Livius* lib. LXXX. De ejus morte sic Cic. lib. III. de *Nat. Deor.* cap. 33. *Cur Marius tam feliciter septimum consul domi suæ senex est mortuus?* Mario suffectus est L. Valerius Flaccus, pater illius Flacci, pro quo Ciceronis oratio extat. Huic, cum a Cinna missus, ut Syllæ ad bellum Mithridaticum succederet, in Asiam trajecisset, consuli portas tota Asia clausit. *Cicero pro Flacco*, cap. 25.

Anno sequente idem a C. Fimbria

legato suo consularis interfectus est. *Veljeus* lib. II. cap. 24. *Livius* LXXXII. *Strabo* XIII.

Hoc anno censores in tabulis Capitolinis inveniuntur L. Marcus Philippus, M. Perperna, quorum *Verriana* III. cap. 55. in lege *Verris* mentio fit ita: *Qui de L. Marcio, M. Perperna censoribus redemeris, eum socium ne ei admittito.* De Marcio item Cicero pro *Domo* cap. 32. ait: *L. Philippus censor arunculum suum præterit in recitando senatu: nihil enim poterat dicere, quare rata non essent, que erant acta in ea Rep. in qua se illis ipsis temporibus censorem esse voluisset.* Hi sunt superiores illi censores, quibus Archiam cum L. Lucullo quaestore fuisse in Asia Cic. pro *Archia*, cap. 5. ait, Lucullus enim hoc tempore quaestor in Asia permultos annos admirabili quadam laude provincie præfuit, ut Cic. in *Luculli* principio scribit. Lucullam vero in Grecia fuisse ante quam Sylla eo veniret, ex *Plutarchi* *Sylla* cognoscitur. Sylla quoque ex Asia decedente, Lucullus ibi mansit, ut infra dicemus.

Proximo biennio, quo comprehenditur annus urbis 668, & 669, Ciceronis 22, & 23,

Consules a se creati Remp. tenuerunt

L. CORNELIUS CINNA III., CN. PAPIRIUS CARBO.

Qua ratione M. Tullius hoc triennium, quo urbs fere sine armis fuit, traduxerit, ipse in *Bruto*, cap. 90. his

his verbis exponit: *Ego, inquit, hoc tempore omni noctes & dies in omnium doctrinarum meditatione versabar. Eram cum Stoico Diodoto: qui cum habitavisset apud me, mecumque vixisset, nuper est domi meæ mortuus, a quo cum in aliis rebus, tum studiosissime in dialectica exercebar: qua quasi contracta & astricta eloquentia putanda est: sine qua etiam tu, Brute, judicavisti, te illam justam eloquentiam, quam dialecticam dilatatam esse putant, consequi non posse.* Hactenus Cic. qui hunc Diodotum lib. I. de *Nat. Deor.* cap. 3. primo loco numerat inter eos philosophos, a quibus institutus fuit. De eodem in *Lucullo*, cap. 36. *Diodoto quid faciam Stoico? quem a puero audivi, qui mecum vixit tot annos, qui habitavit apud me, quem & admiror & diligo.* Et ep. 16. lib. XIII. *Fam. Domi meæ cum Diodoto Stoico, homine, meo judicio, eruditissimo, multum a puero fui. Eiusdem meminit ep. 4. lib. IX. Fam. de quo loco est Adriani Turnebi & Petri Rami, præceptorum meorum, quos, ut ipsorum dignitas poscit, honoris gratia nomino, sententiæ aliquando nonnihil discreparunt: res tamen ipsa ex vera hujus nominis scriptura, quam Victorius, Manutius & Lambinus, viri doctissimi, e vetustis libris ediderunt, jam extra controversiam est.* De eodem Cicero, *Tascul. V. cap. 39. Diodotus Stoicus cæcus multos annos nostræ domi vixit. Is vero, quod credibile vix est, cum in Philosophia multo etiam magis assidue quam antea versaretur; & cum fidibus Pythagoreorum more uteretur: cumque ei libri noctes & dies legerentur (quibus in studiis ocu-*

lis non egebat) tum, quod sine oculis fieri posse vix videtur, Geometriæ munus tuebatur, verbis præcipiens discipulis, unde, quo quæquam lineam ducerent.

Mortuus fuit Cæsare & Bibulo coff. anno ab U. C. DCXCIV. Cornelius Tacitus in *Dialogo de Oratoribus*, cap. 30. ait, Ciceronem apud Philonem Academicum, apud Diodotum Stoicum, omnes philosophiæ partes penitus hausisse. Addit Cicero in *Bruto*, cap. 90. *Huic ego doctori & ejus artibus variis atque multis ita eram tamen deditus, ut ab exercitationibus oratoris nullus dies vacuus esset. Commentabar declamans sepe cum M. Pisone & cum Q. Pompejo, aut cum aliquo quotidiano, idque faciebam multum etiam Latine, sed Græce sæpius: vel quod Græca oratio plura ornamenta suppeditans consuetudinem similiter Latine dicendi afferebat: vel quod a Grecis summis doctoribus, nisi Græce dicerem, neque corrigi possem, neque doceri.* Ciceronem ad Præturam usque Græce declamasse auctor est Suetonius de *Clavio Rhetoribus* cap. 1.

Circa hoc tempus Cicero, cum *Aratum* jam Romanum hexametris versibus edidisset, in Xenophontis *Oeconomico* lusit, ut scribit Hieronymus in *præfatione in Euseb. Chron.* Ipse Cicero, secundo libro extremo de *Officiis* ad filium, viginti annos natum, ita scribit: *Has res commo- distime Xenophon Socraticus persecutus est in eo libro, qui Oeconomicus inscribitur: quem nos ista fere ætate cum essemus, qua es tu nunc, e Græco in Latinum convertimus.* Divisit autem Cicero unum Xenophontis librum in tres,

302
tres, ut Servius in *primum Georgico-
rum* testatur.

Quin etiam libros Platonis Cice-
ro hoc genere tralatos edidit, inquit
Fabius *lib. X. cap. 5.* Timæi pars
cum maximo bono studiosorum utri-
usque linguæ extat.

Protagoram ab eo conversum fuisse
Hieronymi, Prisciani & Donati
testimoniis tantummodo scimus. Id
tamen Ciceronem potius extremo
tempore ætatis quam hoc fecisse pu-
tamus. Carbonis in secundo consu-
latu quæstor fuit C. Verres, Cic.
Verrina III. cap. 4. & 13. Tum
Sylla, pace cum Mithridate facta,
Asiam in quadraginta quatuor regio-
nes distribuit, auctore Cassiodoro.
Cum autem Sylla omnes Asiæ civi-
tates pro portione in provincias de-
scripsisset, vestigal quoque iis, quod
æqualiter penderent, descripsit. Cic.
pro Flacco, cap. 14. & ep. 1. lib. I.
ad Q. Fratrem. Sed Syllam in Ita-
liam revocavit Resp. ait *pro lege
Manilia, cap. 3.*

Anno Urbis 670, Ciceronis 24,

Consules fuerunt

L. CORNELIUS SCIPIO ASIA-
TICUS, C. NORBANUS
FLACCUS.

Horum Consulium meminit Cic.
pro Quintio, cap. 6. ubi etiam (cap.
7.) C. Valerium Flaccum imper-
ratorem hoc anno in Gallia ulterio-
re fuisse ait. Cujus Flacci mentio-
nem Cæsar *lib. I. de Bello Gallico,*
cap. 40. facit. Scipionis quæstorem
M. Pisonem, de quo paulo ante,

M. T. CICERONIS
fuisse, ex *Verrina III. cap. 14.* co-
gnoscitur.

Hoc tempore tumultus ille pro
recuperanda Rep. ortus est, de quo
Cic. in *Bruto cap. 90.* Nam Sylla,
compositis transmarinis rebus, in I-
taliam venit & C. Norbanum præ-
lio vicit, de quo diximus in *cap.
20. lib. V. Orosii.* Tum Cn. Pom-
pejus adolescentulus, privatus, exer-
citiæ diffidit Reip. tempore conse-
cit, eique præfuit, & rem optime
ductu suo gessit. Cicero in *Manilia-
na, cap. 21.* Eodem pertinet illud
in *Phil. V. cap. 16.* Pompejus ad
L. Syllam maximum imperium victorem-
que exercitum accessit. Vide Plutar-
chum & alios.

Sylla vero cum Scipione inter Ca-
les & Theanum, cum alter nobilitatis
florem, alter belli socios adhi-
buisset, de auctoritate senatus, de
suffragiis populi & de jure civitatis,
legis inter se condiciones contrulerant,
inquit Cicero *Phil. XII. cap. 11.* Sed
cum res convenire non posset, &
Sylla Scipionis castra oppugnaturus
esset, universus exercitus consulibus
signa ad Syllam transtulit: Scipio,
cum interiri posset, dimissus est.
Hæc Livius *lib. LXXXV.* Itaque
Scipio fluctibus Reip. expulsus, Mas-
siliæ postea in exilio vixit. Cic. *pro
Sextio, cap. 3.* Hoc anno Capitolium
incensum fuit, cujus meminit Cic.
in *Catil. III. cap. 4.* & Dionysius
Halicarnæensis *lib. IV.* Tu lege Plu-
tarchum in *Sylla, & August. cap.
24. lib. II. de Civit. Dei.*

HISTORIA.

303
Anno Urbis 671, Ciceronis 25,

Consules fuerunt

CN. PAPIRIUS CARBO III,
C. MARIUS C. F.

Horum consulium mentio est apud
Ciceronem *contra Rullum, III. cap.
2.* Hoc anno, cum a Marianis urbs
etiannum teneretur, L. Damalippus
prætor ex voluntate C. Marii consulis,
cum Senatam contraxisset, omnem,
quæ in urbe erat, nobilitatem truci-
davit. Livius *lib. LXXXVI.* Tunc
interfectus fuit C. Carbo consulis frater,
de quo Cicero *epist. 21. lib. IX.*
Famil. Periit tum quoque P. Anti-
stius, Cn. Pompeii socer, de quo
Cicero in *Bruto, cap. 90.* & Q. Sca-
vola pontifex maximus, quem Li-
vius *lib. LXXXVI.* scribit in vesti-
bulo ædis Vestæ occisum fuisse. Hinc
Cicero *lib. III. de Nat. Deor. cap.
32.* *Temperantia prudentiaque specien
ante simulacrum Vestæ pontifex
max. est Q. Scaevola trucidatus.* Me-
minit ejusdem *lib. III. de Orat. cap.
3.* Tandem Sylla, fuso Carbonis e-
xercitu, in urbem venit, eoque tem-
pore ejus immanis crudelitas in ci-
vibus extitit, de qua Cicero *lib. II.
de Officiis, cap. 8.* & Orosius *lib.
V. cap. 21.* Tum Cn. Pompejus, in
Siciliam cum imperio a Senatu mis-
sus Carbonem consullem captum in-
terfecit, Livius *lib. LXXXIX.* *Plu-
tarchus in Pompejo, & alii.* De quo
Cicero, *epist. 21. lib. IX. Fam. Hoc
vero qui Lilybei a Pompejo nostro est
interfectus, improbius nemo, meo judi-
cio, fuit.* Atque ita Pompejus Sici-

liam multis undique cinctam pericu-
lis, non terrore belli, sed celeritate
consilii explicavit. Cic. in *Manilia-
na, cap. 11.*

Eodem tempore L. Licinius Mu-
rena, pater ejus, quem Cicero de-
fendit, a Sylla cum duabus legionibus
in Asia relictus, bellum Mithridati-
cum renovavit: de quo Appia-
nus in *Mithridatico.* Murena vero
Mithridatem vehementissime vigilan-
tissimeque vexatum, repressum ma-
gna ex parte, non oppressum reli-
quit, ut ait Cic. *pro Murena, cap.
15.* & addit, *cap. 5.* filium viro for-
tissimo parenti suo magno adjumento
in periculis, solatio in laboribus,
gratulationi in victoria fuisse. Lu-
cullum autem quæsturæ diuturnum
tempus, Murena bellum in Ponto
gerente, in Asia pace consumplisse,
idem in *Lucullo* scribit *cap. 1.*

Extremo hoc anno Sylla effecit,
ab interrege ut Dictator diceretur,
ait Cicero *ep. 18. lib. IX. ad Att.*
Quomodo id effecerit copiose Appia-
nus & Plutarchus scribunt. Interrex
fuit L. Valerius Flaccus, de quo
Cic. *orat. III. contra Rullum, cap.
2.* *Omniun legum iniquissimam disti-
millimamque legis esse arbitror eam,
quam L. Flaccus Interrex de Sylla
tulit, ut omnia, quæcinque ille fecisset,
essent rata.* De eadem lege *lib.
I. de Legibus cap. 15.* *Nihil credo
magis illa justa est, quam Interrex
noster tulit, ut Dictator, quem vellet
civium indicta causa impune posset oc-
cidere.* Itaque Sylla Dictator, qui
tum sine dubio habuit regalem po-
testatem, ut est in *orat. de Havusp.
Resp. cap. 25.* omnes, quos oderat,
morte multabat, *pro Ligario cap. 4.*
De

De proſcriptione Syllana *Oroſius noſter cap. 21. lib. V.* Eſti autem Sylla Dictator poſt C. Marium & Cn. Papirium fuit, ut ait Cicero, *orat. III. contra Rullum, cap. 2.* conſules tamen creati permiſit.

Anno Urbis 672, Ciceronis 26,

Conſules fuerunt

M. TULLIUS DECULA,
CN. CORNELIUS
DOLABELLA.

De his conſulibus Cicero, *orat. II. contra Rullum, cap. 14. De quibus vendendis S. C. facta ſunt M. Tullio Cn. Cornelio coſſi.* Sylla Dictator hoc tempore rebus (legibus) novis Reip. ſtatim confirmavit, ut eſt in *epitoma Liviana lib. LXXXIX.* Recuperata Rep. & legibus atque iudicii conſtitutis, Cicero ad cauſas & privatas & publicas adire coepit, in *Bruto cap. 90.* Itaque his conſulibus, ut Gellius *lib. XV. cap. 28.* ſcribit, M. Cicero cauſam privatam pro Quintio apud Aquilium Gallum iudicem dixit. Præterea in Eufebii Chronico ita legitur: 26. anno etatis Cic. Quintium defendit. Idem cognoscitur ex ipſa cauſæ expoſitione, quæ talis eſt. Sex. Nævius ante biennium, Scipione & Norbano coſs. cum P. Quintius pridie Kal. Febr. in Galliam profectus eſſet, a P. Burrieno prætorè poſſeſſionem bonorum Quintii, a quo ſibi pecuniam deberi, & vadimonium deſertum dicebat, ex edicto poſtulavit. Miſſus in poſſeſſionem Nævius, cum bona abſentis Quintii dies XXX. poſſedit.

ſet, ea proſcribi juſſit. Tum Sex. Alphenus præcurator Quintii auſtioneſ nem impedire conatur, ſeqe paratum eſſe iudicio abſentem defendere proſitetur. Nævius poſtulat, ut Alphenus iudicatum ſolvi ſatiferet; quod cum ille recuſaret, eoſque nomine Tribunos appellaret, convenit, ut Idibus Septemb. Quintium ſiſti Alphenus promitteret. Venit Romam Quintius ad vadimonium. Nævius annum & ſex meſes, hoc eſt, ab Idibus Septemb. Scipione & Norbano coſs. ulque ad Idus Martias huius anni nihil petit. Tum demum in jus ventum ad P. Dolabellam Prætorum. Ibi Nævius petit, ut Quintius iudicatum ſolvi ſatiferet; quod cum is recuſaret, Dolabella decrevit, ut Quintius aut ſatiferet, aut ſponſionem faceret; Ni bona ſua ex edicto poſſeſſa non eſſent. Sponſione facta, C. Aquilius Iudex datus eſt, apud quem Cicero contendit, Quintii bona ex edicto a Nævio poſſeſſa non eſſe.

Vides igitur aperte Quintii cauſam hoc anno a M. Tullio deſenſam eſſe poſt Idus Martias. Nam quod Cicero ait, rem jacuiſſe in controverſiſ biennium, Oratorum more elate dictum eſt, & ſi quis velit calumniis Nævii rem in biennium ductam fuiſſe, hoc quidem certe omnes fateri neceſſe eſt, poſt Idus Sept. quæ hoc anno, non quæ Sylla & Metello coſſi anno inſequenti fuerunt (ut Corradus res neſcio quas agens ſcripſit) hanc cauſam actam eſſe.

Quod vero & Corradus opinatur, & nonnemo affirmat, Quintium deſenſum poſt Dictatorem Syllam, eo quod

quod Cicero dicat, *Emiſi bona Sex. Alpheni L. Sylla Dictatore vendente,* leve admodum eſt. Cur enim in iudicio privato hoc eloqui auſus non fuiſſet? aut quis præſtabit, ab Oratoribus omnia dicta vel eo modo acta fuiſſe, quo poſtea ſcripta ſunt & edita?

Sylla dictatore Cicero iterum ſe Moloni, qui legatus ad ſenatum de Rhodiorum præmiis venerat, operam dediſſe ait in *Bruto, cap. 90.*

Hoc quoque tempore Cn. Pompejus, bello in Africa maximo confecto, victorem exercitum deportavit, ut ait Cicero *pro lege Manilia cap. 21.* Intelligit autem bellum geſtum cum Domitio & Hierta, Numidiæ rege, quo de Oroſius *lib. V. cap. 21.* atque ex Africa Pompejus adhuc eques triumphavit.

Miror autem Eutropium *lib. V. extr.* ſcribere, Pompejum tunc quartum & vigefimum annum egiſſe, cum M. Tullii æqualis fuerit, ut ex Ciceronis *Bruto, cap. 68.* & Velleio, *lib. II. cap. 53.* notum eſt, & nos ſupra admonuimus.

Eodem tempore L. Sylla Murenam ex Aſia revocavit, ut ait Cic. in *Maniliana, cap. 3.* Murena reverſus ampliffime atque honeſtiſſime ex prætura triumphavit, in *Orat. pro Murena, cap. 7.*

Anno Urbis 673, Ciceronis 27,

Conſules fuerunt

L. CORNELIUS SYLLA FELIX
II, Q. CÆCILIUS METEL-
LUS PIUS.

Tom. IX.

Horum Conſulum meminit Cicero *Verrina III. cap. 50.* & Gellius *lib. XV. cap. 28.* ubi ſcribit, Ciceronem his conſulibus Sex. Roſcium parricidii reum deſendiſſe. Et addit, Fenefcellæ errorem notatum fuiſſe a Pediano, quod ſcripſiſſet Ciceronem ſexto & vigefimo ætatis anno pro Sex. Roſcio dixiſſe. Quem Fenefcellæ errorem Corradum alioſque viros doctos potius amplecti, quam Aſconii & Gellii auctoritatem ſequi, e quidem miror: cum præſertim Quintilianus *lib. XII. cap. 6.* ſcribat Ciceronem ſex & XX. annos natum pro Sex. Roſcio dixiſſe. Egit autem, opinor, hanc cauſam in principio anni. Nam, ut ex oratione ipſa intelligitur, *cap. 44.* in lege de proſcriptione erat, ut anno ſuperiore ad Kal. Junias proſcriptiones venditioneſque fierent. Roſcius autem pater aliquot poſt meſes Romæ occiſus eſt: eaque res quadratuo ad Chryſogonum in caſtra Syllæ Volaterras (quod oppidum obſeſum Sylla in deditioem accepit; *Livius lib. LXXXIX.*) delata eſt. Bona Roſcii tanquam proſcripti ideoque occiſi, ut Plutarchus tradit, Sylla hæſtæ ſubjecit; & Chryſogonus ejus libertus duobus millibus nummum emit, cum jam proſcriptionis mentio nulla fieret, cum etiam, qui antea metuerant, redirent, ac jam deſunctos ſeſe periculis arbitrarentur. Sed cum filius idemque heres Roſcii bona patris ita vendita eſſe ægre ferret, eaque ſexagies eſſe demonſtraret, Sylla coargui ſe graviter tulit, & Roſcii filii nomen opera Chryſogoni de parricidio deſerendum curavit. Cum Roſcii patricium ob Syllæ metum nemo ſuſci-

Q 9

pe-